

**Відкритий міжнародний університет розвитку людини
«Україна»**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Голова приймальної комісії

Відкритого міжнародного університету «Україна»

Петро ТАЛАНЧУК

01.04.2024 р.

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

для конкурсного відбору вступників

для здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

**за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»**

**на основі освітнього ступеня «бакалавр», «магістр», освітньо-
кваліфікаційного рівня «спеціаліст»**

з інших спеціальностей

Київ – 2024

Розробники програми: к.е.н. доцент кафедри фінансів та обліку, Нечипорук
Наталія Віталіївна, ст.викладач кафедри фінансів та обліку Фурман Світлана
Станіславівна.

Розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри фінансів та обліку
Університету «Україна»

Протокол від «29» листопада 2023 р. № 4

Завідувач кафедри
фінансів та обліку

Затверджено на засіданні Вченої ради Інституту економіки та менеджменту

Протокол від «25» грудня 2023 року № 2

Голова фахової
атестаційної комісії

Світлана НЕСТЕРЕНКО

Члени комісії:

Наталія НЕЧИПОРУК

Світлана ФУРМАН

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою фахового вступного випробування є з'ясування рівня теоретичних знань та практичних навичок вступників. Фахове вступне випробування має комплексний характер із усіх основних профільних дисциплін. У процесі підготовки до фахового вступного випробування рекомендується користуватися наведеною у програмі основною літературою та законодавчими актами.

Фахове вступне випробування проводиться у формі письмових відповідей на тести, складених у відповідності до навчальних програм дисциплін за методикою, визначеною кафедрою фінансів та обліку.

Виконання вступниками завдань фахового вступного випробування повинно носити виключно самостійний характер. Використання додаткових джерел (крім передбачених) чи підказок студентами на екзамені забороняється.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

«Економіка підприємства»

Тема 1. Основи підприємництва, види та організаційно-правові форми підприємств

Підприємництво як особливий вид діяльності, стиль і тип господарської поведінки. Функції підприємницької діяльності. Сучасне визначення підприємництва. Суб'єкти та об'єкти підприємництва. Принципи здійснення підприємництва. Індивідуальна і колективна форми підприємництва. Класична та інноваційна моделі підприємництва. Підприємництво – необхідна умова досягнення економічного успіху. Зв'язок підприємництва з основними фазами відтворювального циклу: виробництвом продукції; виконанням робіт і наданням послуг; обміном і розподілом товарів та їх споживанням. Основні типи (види) та відповідні сфери підприємницької діяльності: виробнича; комерційна; фінансова; консультаційна. Мале підприємництво в ринковій економіці. Поняття категорій "мале підприємництво", "малий бізнес", "мале підприємство", "громадянин-підприємець". Особливості малого підприємництва, його переваги й недоліки. Місце та економічна роль малого бізнесу в умовах ринку. Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку малого підприємництва в Україні.

Юридичні аспекти, що слугують законодавчою базою функціонування підприємства (організації) та об'єднання підприємств. Практичне значення класифікації підприємств за організаційно-правовими характеристиками. Виокремлення підприємств за окремими ознаками: залежно від форм власності (приватне, колективне, комунальне, державне, зі змішаною формою власності, іноземні інші види), залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного фонду (унітарні та корпоративні); за правовим статусом і формою господарювання (одноосібні, кооперативні, господарські товариства, орендні). Види: звичайна (операційна та фінансова) та надзвичайна діяльність. Головні напрями діяльності підприємств: вивчення ринку товарів (ситуаційно-методичний аналіз); інноваційна, виробнича, комерційна, сервісна, зовнішньоекономічна, економічна, соціальна.

Тема 2. Виробнича програма підприємства

Виробнича програма, її сутність. Основні завдання виробничої програми, її елементи. Основні показники виробничої програми: номенклатура, асортимент, товарна, валова, реалізована і чиста продукція. Методика визначення вартісних показників виробничої програми. Поняття оптимальної виробничої програми, її мета. Поняття «виробнича потужність». Вихідні дані для визначення виробничої потужності. Методика визначення виробничої потужності в залежності від типу виробництва.

Поняття виробничої потужності підприємства. Методи визначення виробничої потужності підприємства. Динамічні та оцінні показники виробничої потужності підприємства.

Тема 3. Витрати на виробництво і реалізацію продукції

Витрати як процес формування і використання ресурсів. Різновиди витрат: операційні, інвестиційні та фінансові витрати. Класифікація витрат за об'єктами

формування, методами обчислень на різні види продукції. Явні та неявні (альтернативні) витрати. Структура сукупних витрат підприємства за їх видами (елементами), співвідношення прямих витрат підприємства за їх видами (елементами), співвідношенням прямих і непрямих, змінних і постійних витрат та її практичне значення. Поняття собівартості виготовленої продукції. Види собівартості.

Методика складання кошторисів підрозділів різного функціонального призначення. Гнучкі кошториси. Калькулювання і його роль в управлінні витратами. Собівартість окремих видів продукції за повними і неповними витратами. Особливості методів калькування в однопродуктовому і багатопродуктовому виробництвах. Проблеми розподілу непрямих витрат при калькулюванні у багатопродуктовому виробництві. Розподіл загальновиробничих адміністративних витрат і витрат на збут. Калькулювання у комплексних виробництвах. Планування та аналіз собівартості виготовленої продукції.

Тема 4. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства

Фінансова діяльність, її роль і місце в управлінні підприємствами різних сфер бізнесу. Основні джерела фінансування діяльності підприємств і обчислення їх вартості використання. Джерела формування доходу і прибутку підприємства. Завдання фінансової діяльності. Складання фінансового плану підприємства (організації). Фінансова звітність підприємства: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал, звіт про рух грошових коштів.

Система показників фінансово-економічної результативності діяльності підприємства. Методика визначення показників результативності підприємства: валовий дохід, чистий дохід, дохід за сферами діяльності, маржинальний дохід, валовий прибуток, оподатковуваний прибуток, чистий прибуток, реінвестований прибуток тощо. Методика обчислення рентабельності: продукції, продажу, виробничих фондів (виробництва); сукупних активів; власного (акціонерного) капіталу. Зростання прибутковості діяльності підприємства під впливом дії окремих чинників. Оцінювання фінансового стану підприємства. Головна мета аналізу, внутрішній і зовнішній аналіз. Методика визначення коефіцієнту незалежності (автономії), ліквідності, поточної платоспроможності.

Тема 5. Товарна та цінова політика підприємства

Особливості товарної політики на підприємствах різних напрямків діяльності. Механізм здійснення товарної інноваційної політики. Шляхи забезпечення конкурентоспроможності продукції. Формування асортименту товарів та управління ним. Розробка товарної марки та здійснення її правової охорони. Розробка та здійснення стратегії пакування та обслуговування товарів (сервісу).

Функції ціни. Складові елементи ціни продукції (послуг). Основні види цін і товарів за окремими класифікаційними ознаками. Характеристика окремих цін і тарифів. Система франкування цін. Класифікація цін у залежності від обслуговування галузей економіки, від території дії, ступеня свободи, ступеня новизни товару, тривалості реалізації товару та інших класифікаційних ознак.

Цінова політика в системі маркетингу. Види, цілі та завдання цінової політики. Вибір цінової політики з урахуванням особливостей маркетингової

діяльності підприємства. Типи маркетингової політики. Методичний підхід до визначення структури та рівня ціни в процесі формування цінової політики та цінова політика підприємства.

Тема 6. Персонал підприємства, продуктивність

Поняття «трудові ресурси», «кадри», «персонал», «трудовий потенціал». Категорії персоналу. Поділ персоналу за професіями, спеціальністю та кваліфікацією. Особливості структури персоналу підприємств і організацій різних типів, розмірів і форм власності. Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних форм власності та сфер діяльності. Обґрунтування структури персоналу. Продуктивність праці як економічна категорія. Показники рівня продуктивності праці. Зовнішні і внутрішні чинники зростання продуктивності праці. Метод прогнозування рівня продуктивності персоналу. Кадрова політика підприємства. Основні завдання і різновиди кадрової політики. Джерела набору кадрів.

Тема 7. Мотивація та оплата праці

Концептуальні характеристики багатофакторних моделей мотивації трудової діяльності, що ґрунтується на теоріях справедливості, очікування та потреб. Класифікація методів мотивації. Фактори і види мотивації праці. Сутність, функції, державна політика і загальна організація. Поняття оплати праці. Основна заробітна плата і додаткова оплата праці. Основні функції заробітної плати (відтворювальна, стимулююча, регулююча, соціальна) та їх реалізація. Державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання оплати праці та соціального захисту. Політика оплати праці підприємств, організацій та інших первинних суб'єктів господарювання. Закон України "Про оплату праці" (1995 р.). Договірне регулювання оплати праці найманого персоналу шляхом укладання різнорівневих тарифних угод. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Основи організації оплати праці на підприємствах (в організаціях). Тарифно-посадова система (тарифно-кваліфікаційні довідки; кваліфікаційні довідники посад керівників, спеціалістів і службовців; тарифні сітки; схеми посадових окладів або єдина тарифна сітка). Дві форми заробітної плати, що базуються на тарифній системі, – почасової форми заробітної плати. Основні системи оплати праці, форм заробітної плати: відрядної – пряма відрядна, непряма відрядна, відрядно-преміальна, відрядно-прогресивна, акордна; почасової – проста почасова, почасово-преміальна, за посадовими окладами. Права засновників щодо вибору форм і систем оплати праці. Сучасні тенденції у застосуванні форм заробітної плати.

Тема 8. Основні фонди підприємства

Тлумачення необоротних активів, основних засобів та основного капіталу. Види і класифікація основного капіталу за функціональною ознакою, за характером обслуговування окремих видів діяльності та участі у виробничому процесі за характером володіння. Джерела формування капіталу. Характеристика структури та стадій кругообігу основного капіталу.

Визначення та особливості розрахунку первісної, залишкової, відновної, балансової, ліквідаційної та середньорічної вартості основного капіталу.

Спрацювання необоротних активів та форми його усунення. Сутність і фактори, що обумовлюють процеси фізичного, морального та економічного спрацювання. Характеристика основних форм усунення спрацювання та особливості оцінки їх ефективності. Форми простого та розширеного відтворення матеріальних необоротних активів. Сутність процесу амортизації. Особливості нарахування амортизації у відповідності із законодавством України. Характеристика основних (класичних) методів нарахування амортизації: лінійного, кумулятивного, подвійно-залишкового, виробничого. Фактори, що впливають на вибір методу нарахування амортизації. Характеристика та алгоритм розрахунку коефіцієнтів зносу, придатності, оновлення та вибуття, швидкості оновлення основного капіталу; фондоддачі, фондомісткості, фондоозброєності та рентабельності основного капіталу. Основні напрями інтенсифікації відтворення та підвищення ефективності використання необоротних активів підприємства.

Тема 9. Оборотні кошти підприємства

Оборотний капітал як об'єктивна умова здійснення підприємницької та інших видів діяльності. Сутність оборотного капіталу. Класифікація оборотного капіталу: за характером фінансових джерел формування; за видами; за характером участі в операційному процесі; за періодом функціонування. Характеристика структури оборотного капіталу в процесі кругообігу. Чинники, що впливають на обсяг, структуру та ефективність використання оборотного капіталу. Етапи обороту оборотного капіталу. Особливості функціонування оборотного капіталу в межах операційного циклу.

Нормування витрат і розрахунки необхідного обсягу оборотних активів підприємства. Методи розрахунку нормативів оборотних активів. Визначення нормативів оборотних активів за окремими елементами. Джерела фінансування оборотного капіталу. Показники ефективності використання оборотного капіталу. Джерела та шляхи підвищення ефективності використання оборотного капіталу.

Тема 10. Інвестиційна та інноваційна діяльність

Економічна сутність інвестицій та їх структури. Класифікація інвестицій за об'єктом вкладення капіталу, за характером участі в інвестиційному процесі, за формами власності, за регіональною ознакою, за періодом інвестування. Класифікація інвесторів за напрямами основної діяльності, за цілями інвестування, за належністю до резидентів. Характеристика складових елементів власних, позикових і залучених джерел формування інвестиційних ресурсів на підприємстві. Характеристика принципів оцінки ефективності реальних інвестицій. Економічна сутність та алгоритм розрахунку показників ефективності реальних інвестицій: чистого приведенного доходу, індексу рентабельності інвестицій, терміну окупності інвестицій та внутрішньої норми доходності. Загальна характеристика форм фінансового інвестування. Класифікація основних фінансових інструментів за ступенем прогнозованого передбачення інвестиційного доходу; за рівнем ризику, що пов'язаний із характером емітента; за рівнем ризику та ліквідності, що пов'язано з терміном обороту; за рівнем ліквідності, що пов'язано з характером випуску та обороту. Характеристика основних факторів, що визначають інвестиційні якості фінансових інструментів.

Сутність портфельного інвестування. Характеристика базових принципів оцінки ефективності фінансових інвестицій.

Поняття і змістова характеристика інноваційних процесів. Відокремлювані види інноваційних процесів: технічні, організаційні, економічні, соціальні, юридичні. Класифікація інновацій, суб'єкти та об'єкти інноваційної діяльності. Сучасне визначення науково-технічного прогресу (НТП). Форми НТП. Зміст та особливості науково-технічних революцій. Пріоритетні напрями НТП: прогресивні базові технології; синтетичні, композиційні і надчисті матеріали; ядерна та інші нетрадиційні види енергії; робототехнічні комплекси та гнучкі автоматизовані системи; комплексна автоматизація та комп'ютеризація виробництва і процесів управління. Науково-технічний та організаційний прогрес як узагальнене явище використання організаційних, економічних, соціальних і юридичних нововведень. Особливості, що відрізняють його від НТП. Об'єкти: організація виробництва і праці, окремі елементи економічного механізму господарювання (підприємства), соціальні та правові. Економічна ефективність технічних та організаційних нововведень. Техніко-економічне обґрунтування та вибір найкращого варіанта.

Тема 11. Ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність

Суть та значення ефективності діяльності підприємств. Поняття ефективності, сутність «результат» або «ефект діяльності». Підходи до формування показників ефективності діяльності підприємства. Класифікація результативності виробництва. Критерії і показники системи вимірювання ефективності діяльності підприємств. Методика визначення показників результативності виробництва, склад резервів підвищення ефективності виробництва. Шляхи мобілізації резервів підвищення ефективності використання матеріальних процесів, основних виробничих фондів, продуктивності праці. Фактори зростання прибутку підприємства. Фактори, що забезпечують підприємству конкурентну перевагу. Оцінювання рівня конкурентних переваг: зовнішня і внутрішня конкурентна перевага. Критерії оцінки та оцінка конкурентоспроможності підприємства.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.03.2003 р. №755-IV] (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
4. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV (зі змінами) [Електрон. ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
5. Про оплату праці: Закон України// Закони України. К. : Ін-т законодавства, 1997. Т. 8. С. 210-218
6. Про стандартизацію : Закон України від травня 2011 р. // Закони України. Т.10. С. 150-161.
7. Бойчик І.М. Економіка підприємства : навч. посіб. / І.М. Бойчик. [2-е вид., переробл. та допов.]. К. : Атіка, 2018. 528 с.
8. Березівський П.С., Михалюк Н.І., Балаш Л.Я та ін. Планування діяльності підприємств : навч. посіб. / П. С. Березівський, Н. І. Михалюк, Л. Я. Балаш та ін. : за ред. Н. І. Михалюк. Львів : Новий Світ – 2000, 2019. 620 с.
9. Гримак А.В., Михаліцька Н.Я., Цвайг Х.І., Лалакулич М.Ю. Економіка підприємства : навчальний посібник / А. В. Гримак, Н. Я. Михаліцька, Х. І. Цвайг, М. Ю. Лалакулич. Львів : Новий Світ – 2000, 2019. 439 с.
10. Економіка підприємства : підруч. / кер. автор. колективу і наук. ред. проф. Г. О. Швиданенко. [4-те вид., переробл. та допов.]. К. : КНЕУ, 2012. 816 с.
11. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 620 с.
12. Кузьмин В.М. Економіка підприємства та управлінська економіка : практикум / В. М. Кузьмин. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2019. 51 с.
13. Чаюн І.О. Планування виробничої програми та її ресурсне забезпечення / І. О. Чаюн, І. Ю. Бондар. К. : КНТЕУ, 2021. 126 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ ВСТУПНИКА

Варіант містить 25 тестів. Оцінювання результатів здійснюється за такою шкалою.

Кількість правильних відповідей	Оцінка
0-12	0-100
13-17	101-120
18-22	121-160
23-25	161-200